

(אדית הירש מספרת על ההעפלה באונייה "אקסודוס", יולי 1947)

"...המלחמה הייתה כבר מאחורינו ולאט לאט חזרנו לחיים רגילים .
ניהלתי בסביבת פריז מוסד לילדים יתומי מלחמה קרבנות הסייט הנאצי. שני ילדיי, בת שלוש עשרה וכן תשע, היו באותו מוסד. השאלה הבערת נשאלה: מה יהיה גורלם של ילדים אלה? האם צרפת תהיה להם מולדת או שמא תמיד יהיו בה זרים? ניסינו לחפש את משפחות הילדים ששרדו אחרי המלחמה, אך הצלחנו רק לעיתים רחוקות יותר ויותר התחלנו לחשוב על רעיון העלייה לארץ ישראל. רצינו לתת לילדים אלה, שנשארו בודדים בעולם, ארץ שבה ימצאו מולדת ובית, וממנה לא יגורשו מסיבות גזעניות ופוליטיות .

נתמנתי למלווה של הקבוצה הראשונה, ארבעה עשר נערים ונערות ובהם- שני ילדי שלי. בני בן התשע היה הצעיר בקבוצה .

"... תהיה זאת עלייה של צעירים, ולכן, עלייה קלה ביותר. נראה שלא תגיעו כלל לקפריסין, אלא, ישר לארץ ישראל..." כך אמרו לנו ואנחנו האמנו .

הייתה זאת העלייה הקשה ביותר שהייתה אי פעם !

נסעתי עם קבוצתי למרסיי, למחנה מעבר ענקי. ברגע שבו ראיתי את הזקנים והחולים ואת הנשים ההרות, שהמתינו כמונו לנסיעה, כולם מכונסים במקום אחד, היה בחר לי שזאת לא תהיה עלייה של צעירים .

חיכינו במשך שבועות ארוכים. יום יום הגיעו משלוחים חדשים של אנשים, רובם ממחנות העקורים. מצב הרוח של הילדים היה מצוין. הם לא דאגו ביותר. לא היה בית ספר, האוכל היה טוב, החיים חדשים וחופשיים. עם בוא הלילה נקראנו למפקד בחצר הגדולה, מבוגרים וילדים. אימנו אותנו כיצד להתנהג באונייה, איך לעלות עליה ומה לענות לשאלות במקרה הצורך. שקלנו שוב ושוב את תרמילי הגב שלנו, היינו רשאים לקחת איתנו רק עשרה קילוגרם לאיש, את היתר נאלצנו להשאיר במקום. את שימורי האוכל, אותם קיבלנו בכמויות עצומות, לא לקחנו איתנו. העדפנו לקחת יותר בגדים. בחור צעיר אחד גזר את מכנסי חליפתו היחידה עד לברך, "ארץ ישראל היא ארץ חמה" אמר, "שם לא יהיה לי צורך במכנסיים ארוכים ."

אחרי שבועות ארוכים של המתנה, עברה הבשורה מפה לפה: "הלילה !"

התרמילים נסגרו סופית. משאיות מכוסות ברזנטים הגיעו לחצר. בחשאי עלו תחילה החולים והנשים ההרות. הילדים הורדמו באמצעות כדורי שינה, כדי שלא יצעקו ויגלו את המבצע .

אינני זוכרת כמה זמן נסענו בחושך מוחלט בליל רפאים, דחוקים זה ליד זה, עד שהגענו לנמל הקטן של סט. בינתיים הפציע השחר. אונייה עצומה עשויה עץ עם דגל קולומביאני עגנה ברציף, מוכנה לקבל אותנו. ירדנו מהמשאיות, התפקדנו, קיבלנו מסמכים מזויפים של פועלים חקלאיים מהגרים לקולומביה. קצינים צרפתיים גבוהים עמדו לידנו. הם ידעו והבינו מה מתרחש, רובם היו במחתרת הצרפתית, והם שתקו ...

ברגע בו הגיע תורי ונכנסתי עם קבוצתי לאונייה, וראיתי את הצפוי לנו שם, הייתה לי רק מחשבה אחת "חזרה!", אבל מאוחר מידי. נדחפנו פנימה, כי מאחורינו זרמו אנשים אחרים. הבנתי שנקלענו להרפתקה איומה. האנייה הייתה בקושי מיועדת לשמונה מאות איש. אנחנו היינו למעלה מארבעת אלפים וחמש מאות.

מי ששיחק מזלו, קיבל לצורכי שינה כעין תא דמוי מחסן סחורות. בקושי ניתן היה לשכב בהם, ולשבת - בודאי שלא. החום התחיל להיות בלתי נסבל. הילדים התחילו לבכות וביקשו לשתות מים. היו עוד מים באונייה, אך אי אפשר היה להגיע אליהם. אלפי יתושים התנפלו עלינו. על אוכל כבר לא חשב אף אחד. אנשים היו לגמרי מותשים אך הסבל היה רק בתחילתו.

לבסוף מצא כל אחד מקום כלשהו בו יוכל לשבת איכשהו, להניח את חפציו ולנמנם מעט. איש מאיתנו לא ידע מה התרחש בינתיים מאחורי הקלעים. התאריך היה 10 ביולי 1947.

למרות כל ההסוואה גילו מטוסים אנגליים מהר מאוד את האונייה וצילמו אותה. פועלי נמל צרפתיים, שנשכרו לנווט את האונייה אל מחוץ למימי החופים, לא הגיעו למרות המקדמה שקיבלו. רק תודות למרץ, לאומץ ולעבודה העל-אנושית של המלחים הצעירים היהודים-אמריקאים, ניתן היה לבצע עבודה קשה זאת, בסיכון חייהם וחיינו אנו. הם הכינו את האונייה לנסיעה, ובבוקר כבר היינו בלב ים. החל מן היום הראשון זכינו ל"ליווי". -ספינות מלחמה בריטיות ליוו אותנו. הממשלה האנגלית הבינה מהר מאוד כי איננו חקלאים בדרך לקולומביה, אלא, עולים יהודיים שמטרתם ארץ ישראל.

האוניות התחילו לשדר אלינו דרך רמקולים: "חיזרו. לא ניתן לכם להיכנס לפלשתינה. כווננו את האוניות לעבר קפריסין!". אנחנו לא ענינו. שבעה ימים שהינו בלב ים בחום של ארבעים וחמש מעלות בבטן האונייה המצחינה וללא מי שתייה. הרווינו את הצימאון במיץ עגבניות שהיה לנו בשפע. התוצאות היו בחילות ושלושולים, אך לבתי השימוש לא ניתן היה להגיע כלל.

אך למרות הכול היה המוראל גבוה, כי מיום ליום התקרבו יותר ויותר לארץ הנכספת. הרמקולים התחילו לצעוק מחדש: "עברתם את גבול המים הטריטוריאליים, נתקיף אתכם אם לא תשנו את נתיבכם!".

מספר החולים גדל מיום ליום, אישה נפטרה בשעת לידה וגופה הושלך הימה. התכווננו לקרב. נשים, ילדים וחולים הובאו לבטן האונייה. גברים ובחורים צעירים ניצבו מוכנים על הסיפון. האוניות האנגליות התקרבו יותר ויותר מכל הצדדים לאונייה שלנו, נקשו בה ודפקו בה בחוזקה. הקרב, בכוחות לא שווים, החל.

לנו היו קופסאות שימורים מלאות וריקות, בקבוקים, תפוחי אדמה וכלי מטבח מכל המינים. להם - תחמושת וגז מזמיע. שני צעירים מקבוצתי נפצעו. אחת הנערות לקתה בהיסטריה והתעלפה. שפכתי עליה מי קולון (מי בושם). הילדים צרחו, נשים התעלפו, והאונייה ניזוקה מכל הצדדים, ונשארה כמו חורבה. היא נטתה על צידה ועמדה לטבוע. התוהו ובוהו הגיע לשיאו. המלחמה בכוחות לא שווים נסתיימה. היה זה ליל קיץ יפה של ערב שבת כשהגענו לנמל חיפה. ראינו את הארץ ואת האורות הדולקים בבתים, אבל, מלבד חיילים אנגלים לא היה איש בנמל. האוכלוסייה היהודית הייתה בעוצר.

צנחנים אנגלים עלו לאונייה, ודחפו אותנו קדימה בקני חביהם כשהם מכריחים אותנו לרדת מן האונייה. שלוש אוניות אנגליות עגנו לידינו, כולן מגודרות בתיל בגובה של בית .

"...גוד פור צ'ילדן..." (טוב לילדים) אמרו האנגלים שניסו בדרך זו לדחוף אותנו קדימה. הגענו לבית הסוהר שלנו .

נתקפנו אדישות ובקושי התנגדנו להם... לא ידענו כמה לילות נאלץ לבלות במצב הזה. לא היה לנו אוכל, גם לא לילדים... למחרת, בבוקר הראשון, קיבלנו קצת תה וביסקוויטים מתולעים, אך גם את המזון זה סירבנו לקבל, כי רצינו לדעת לאן מובילים אותנו ...

מספר ילדים מקבוצתי היו בשתי האוניות האחרות. דאגתי לילדים, אבל לאמתו של דבר, היינו כולנו באותו מצב ובאותם התנאים. בבוקר קיבלנו רבע ליטר שתייה לשלושה אנשים וכמה ביסקוויטים, ובצהריים רבע ליטר מרק. בני הקטן, שעבר את המלחמה בצרפת על כל זוועותיה, בכה מרעב בפעם הראשונה בחייו. אישה זקנה נתנה לו את מנת הביסקוויטים שלה והוא נרגע .

...בוקר אחד הגענו לנמל קטן בצרפת. מאוחר יותר נכנס שמו להיסטוריה- פורט דה בוק. כל הרמקולים צעקו: "רדו מרצונכם הטוב. אתם בצרפת. ממשלת צרפת מציעה לכם מקלט בתנאים הטובים ביותר ."

אנחנו נשארנו חזקים. נציגים חשובים של ממשלת צרפת עלו לאוניות כדי לשכנע אותנו לרדת. הראינו להם את הדגל מוכתם בדם הפצועים שלנו. לנו הייתה רק מטרה אחת ויחידה -ארץ ישראל .

החום באנייה העוגנת שלנו עלה מיום ליום ונהיה בלתי נסבל. רופאים ואחיות מהצלב האדום עלו לאנייה כדי לעזור. הילדים התמלאו פריחות ופצעים...רופא שוויצרי אמר לי: "אני רופא. לא מעניינת אותי הפוליטיקה שלכם. רדי מהאנייה. בנך הקטן לא יוכל להמשיך לחיות בתנאים כאלה". הוא המשיך, ממש כמו מלנו .

...אחרי שכל המאמצים לשכנע אותנו לרדת לא הועילו, שמענו שוב את הרמקולים: "אם לא תעזבו את האנייה מרצונכם הטוב עד לשעה שתיים, נוביל אתכם לגרמניה". הם ידעו מה יעוללו ליהודים באיום כזה. לבוין (שר החוץ הבריטי) לא היו רחמים. פרצנו באופן ספונטני בשירת התקווה, והשומרים שלנו, בשמעם את "שיר המלחמה", חבשו את כובעי הפלדה שלהם .

...החלה הנסיעה הארוכה מסביב לאוקיינוס האטלנטי. בגיברלטר הורשו כמה משפחות יהודיות להביא מזון לאנייה, אך הכמות הספיקה בקושי לעשירית מן האנשים. יום יום היו לידות באנייה. תינוק מת מצא את קברו בתוך הים.

אחרי חודשים של הפלגה הגיעו האוניות לליבך שליד המבורג. בשתי אוניות התנגדו לרדת, אך הילדים נמשכו כמו שקים והנשים נמשכו בשערות. נדחפנו באכזריות והורדנו בכוח תוך כדי גידופים. באנייה שלנו לא הייתה התנגדות, כי אצלנו הוטמנה פצצת זמן שהוכנה על ידי מומחים, לכן היינו מעוניינים לרדת מהר ככל האפשר, בטרם תתפוצץ האונייה. אך האנגלים גילו את שעון הפצצה והמשימה נכשלה. בזמן הירידה חיפשו אחר מנהיגנו - גד, כי תמונתו הייתה בידי האנגלים, אולם אי אפשר היה להכיר באיש המלוכלך וצבוע השיער, שהיה מלא פצעים מרוחים במשחה אדומה וסגולה, על גבו תרמיל ותינוק צועק בידיו, את גד הצעיר .

הובלנו בתוך קרונות רכבת מגודרים בתיל. הגברים שברו את התיל ברגליהם. אנשינו צעקו: "היטלר. נאצים. מחנות ריכוז". הם היו על סף התמוטטות עצבים. הובאנו לשני מחנות, גם הם מגודרים בתיל עם כלבי שמירה ופנסים חשמליים חזקים. בפעם הראשונה, אחרי חודשיים, שוב הרגשנו אדמה תחת רגלינו... למדנו ללכת מחדש, בלי לדחוף וליפול.

למחרת היה ערב ראש השנה. הג'וינט האמריקני עשה עבודה למזון שניתן לנו על יד האנגלים והגרמנים. הג'וינט חילק חלות, שימורי בשר, פירות, ברות, יין, סבון, מגבת וגם משהו להלבשה, כי בגרמניה, בחודש ספטמבר, כבר שרר קור עז.

תפילת החג נערכה תחת כיפת השמיים, על ידי רב שהגיע אלינו מברגן-בלזן. כל האנשים השתתפו, ביניהם כאלה שמעולם לא התפללו, ובתפילתנו הייתה כלולה המשאלה: "בשנה הבאה בירושלים..."

חיכינו עוד זמן מה. חורף קשה וקר עבר עלינו בגרמניה. החזקנו מעמד ונשארנו יחד. חלומנו התגשם. בקבוצות קטנות, בתנאים מעט יותר טובים, אך עדיין אי לגאליים (בלתי חוקיים), דרך גבולות שונים ומחנות בצרפת, הגענו באייה יוונית לארץ ישראל.

הגעתי בינואר 1948, בעיצומה של מלחמת השחרור לארץ. כמה חודשים לאחר מכן קמה מדינתנו...."